Zabıtaya Kaba Söz Hakaret mi?

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Yargıtay Ceza Genel Kurulu	11.03.2026	Kaldırma

ESAS NO	KARAR NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2025/341	2026/172	TCK 125/1, 125/3-a, 125/4, 26/1, CMK 251, 252, 308

ÖZET

İzinsiz festival nedeniyle gelen zabıtaya "Eşek gibi bekleyeceksiniz" diyen sanık hakkında 4. CD'nin beraat gerekçeli bozmasına itiraz kabul edildi. CGK sözü hakaret saydı; nitelikli hâllerle üst sınır iki yılı aşabileceğinden basit yargılamanın uygulanamayacağına hükmetti.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/zabitaya-kaba-soz-hakaret-basit-yargilama-cgk-2026-172/ →

Karar metni

Yargıtay Karar Arama sisteminde yayımlandığı hâliyle, değiştirilmeden aktarılmıştır. Taraf adları kaynakta anonimdir.

Ceza Genel Kurulu 2025/341 E. , 2026/172 K.

"İçtihat Metni"

KARARI VEREN

YARGITAY DAİRESİ : 4. Ceza Dairesi

MAHKEMESİ :Ceza Dairesi

SAYISI : 158-148

I. HUKUKİ SÜREÇ

Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçundan sanığın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 125/1-3(a)-4, 43, 62... /2-4. maddeleri uyarınca 8.840 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve taksitlendirmeye ilişkin Elazığ 2. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 31.10.2019 tarihli ve 87-1353 sayılı hükmün, sanık müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesince 09.12.2019 tarih ve 158-148 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddine, bu kararın da sanık müdafii tarafından temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 4. Ceza Dairesince 01.10.2024 tarih ve 35627-11531 sayı ile; "Sanığın katılanlara söylediği kabul edilen sözün, muhatabın onur, şeref ve

saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, rahatsız edici, kaba ve nezaket dışı hitap tarzı niteliğinde olduğu, dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi" isabetsizliğinden bozulmasına, oy çokluğuyla karar verilmiştir.

Daire Üyeleri ... ve ...; "...Sanığın olay günü dava dışı diğer sanıklarla birlikte Elazığ Belediyesinin arka tarafındaki boş arazide kahve çikolata festivali için düzenlemeler yaptıkları ancak, görevli zabıta memurları olan müştekilerin festivalin izin alınmadan yapılacağının kendilerine bildirilmesi üzerine olay mahalline gittikleri, sanıklara izin belgelerinin olmadığını bu nedenle festival yapamayacaklarını ancak izin aldıktan sonra yapabileceklerini söylemeleri üzerine buna tepki gösteren sanık ...'ın görevli zabıta memuru müştekilere hitaben 'eşek gibi bekleyeceksiniz...' dediği, sanık tarafından söylenen bu sözlerin kamu görevlisi olan müştekilerin şeref, onur ve saygınlığını rencide edici boyutta olduğu ve sanığın tahkir kastı ile hakaret ettiği, kamu görevlilerinin siyasetçilerden farklı olarak kendilerini kamuoyu denetimine açmadıkları, yaptıkları iş gereği kendilerine duyulan güven ve saygınlığa zarar vermeyi amaçlayan aşağılayıcı, küçük düşürücü ve hakaret içerikli saldırılara karşı daha fazla korunmaları gerektiği kanaati ile sanığın üzerine atılı hakaret suçunun oluştuğu," düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.

II. İTİRAZ SEBEPLERİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 29.04.2025 tarih ve 395 sayı ile; karşı oyda yer alan gerekçelerle itiraz yoluna başvurulmuştur.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca inceleme yapan Yargıtay 4. Ceza Dairesince 20.05.2025 tarih, 4088-9359 sayı ve oy çokluğu ile itiraz nedenlerinin yerinde görülmediğinden bahisle Yargıtay Birinci Başkanlığına gönderilen dosya, Ceza Genel Kurulunca değerlendirilmiş ve açıklanan gerekçelerle karara bağlanmıştır.

III. UYUŞMAZLIĞIN KAPSAMI VE KONUSU

İtirazın kapsamına göre inceleme, sanık hakkında kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüyle sınırlı olarak yapılmıştır.

Özel Daire çoğunluğu ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık; sanığa müsnet kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığının belirlenmesine ilişkin olup isnat edilen suçun unsurları itibarıyla oluştuğunun kabulü hâlinde, basit yargılama usulünün uygulanması bakımından sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunup bulunmadığı hususunun da ayrıca tartışılması gerekmiştir.

IV. OLAY VE OLGULAR

İncelenen dosya kapsamından;

Olay tarihinde, Elazığ Belediyesinin arka tarafındaki boş arazide izinsiz olarak festival yapılacağı bilgisinin alınması üzerine söz konusu yere giden zabıta memuru olan şikâyetçiler ile sanık ve inceleme dışı sanıklar arasında çıkan tartışmada sanığın şikâyetçilere yönelik hakaret içerikli sözler söylediğinden bahisle sanık hakkında soruşturma başlatıldığı,

13.02.2019 tarihli CD inceleme tutanağı ve çözüm raporuna göre; fuar alanında izinsiz stant açıldığından bahisle fuar yetkilileri ile zabıta memurları arasında tartışma yaşandığı, bu kapsamda festivali organize eden ... Derneği Başkanı olan inceleme dışı sanık ...'ın görevlilere müsaade etmelerini, on dakika beklemelerini söylediği, görevli zabıta memurunun ise beklediğini ifade ettiği, daha sonra sanığın "...Eşek gibi bekleyeceksin..." dediği,

Anlaşılmaktadır.

Şikâyetçi ...; olay günü sanık ve inceleme dışı sanıklara izinsiz festival yapamayacaklarını belirtmek ve buna ilişkin evrakı tebliğ etmek için gittiklerinde aralarında tartışma çıktığı, sanığın sinkaflı hakaret ettiğini, kendilerini alandan dışarıya çıkarmaya çalıştığını,

Şikâyetçi ...; olay tarihinde sanık ve inceleme dışı sanıklara, festivali yapabilmeleri için izin belgesi almaları gerektiğini akşam saatlerine kadar izin almak için sürelerinin olduğunu, aksi takdirde gerçekleştiremeyeceklerini söylediklerini, inceleme dışı sanıklar ve sanığın orada bulunan vatandaşları kışkırttıklarını, sanığın, "...Eşek gibi bekleyeceksiniz." dediğini,

Şikâyetçi ...; sanık ve inceleme dışı sanıkların izin almadan festival yapmak istediklerinden diğer şikâyetçilerle birlikte bunu yapamayacaklarını bildirmek ve buna dair belgeyi tebliğ etmek amacıyla olay yerine gittiklerinde sanık ve inceleme dışı sanıkların buna karşı çıktıklarını, sanığın "Eşek gibi bekleyeceksiniz." diyerek oradaki insanları kışkırtmaya çalıştığını,

Şikâyetçi ...; olay tarihinde sanık ve inceleme dışı sanıklara, festival gerçekleştirmek için izin belgesi almaları gerektiğini, izin almak için akşam saatlerine kadar sürelerinin olduğunu, aksi takdirde gerçekleştiremeyeceklerini söylediklerini, sanığın, "...Eşek gibi bekleyeceksiniz..." diyerek oradaki insanları kışkırtmaya çalıştığını, akşam saatlerine kadar izin belgesini getirmediklerinden festival alanını polis ile birlikte mühürlediklerini,

İnceleme dışı sanık ...; Dernek olarak çeşitli yerlerde festival düzenlediklerinden bununla ilgili olarak Elazığ Valisi ile görüştüklerini, bu konuda Belediyeyi de arayıp bilgilendirdiklerinde, yetkililerinin festivale katılım sağlanmayacağını söylediklerini, olay günü festival alanına gittikten sonra zabıta görevlilerinin adeta baskın yaptıklarını, bu süreçte iki üç defa Elazığ Valisi ile görüşüp onun isteği doğrultusunda hareket ettiklerini,

İfade etmişlerdir.

Sanık aşamalarda; olay tarihinde Valilikten aldıkları izin ile festival hazırlıkları yaptıklarını, olay yerine gelen zabıta görevlilerinin alanı mühürleyeceklerini söylemeleri üzerine izin aldıklarını belirttiklerini, çıkan tartışma sırasında kimseye hakaret etmediğini, suçlamayı kabul etmediğini savunmuştur.

V. GEREKÇE

1.Sanığa müsnet kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşup oluşmadığı sorunu;

A. İlgili Mevzuat ve Uyuşmazlık Konusuna İlişkin Açıklamalar

TCK'nın "Hakaret" başlıklı 125. maddesi şöyledir;

"(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz

(4) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

(5) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır."

Norm ile 765 sayılı TCK'dan farklı olarak hakaret ve sövme ayrımı kaldırılmış, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek hakaret suçunu oluşturan seçimlik hareketler olarak belirlenmiştir. Doktrin de aynı görüştedir (doktrindeki bir esere atıf).

Hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığıdır.

Suçun faili herkes olabilir.

Suçun fiil unsuru, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmaktır. Fiilin, kişiyi küçük düşürmeye matuf olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir hareketin tahkir edici olup olmadığı nispi olup, zamana, yere ve duruma göre değişebilmektedir.

Fiil; söz, yazı, resim, işaret veya benzeri vasıtalarla icra olunabileceği gibi, icrai olmayan pasif bir hareketle de gerçekleşebilir.

Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

Hakaret niteliği taşıyan sözlerde mağdurun isminin açıkça kullanılması şart olmayıp, hakaret teşkil eden söz veya cümle içerisinde herhangi bir mağdur ismi yer almamasına rağmen, somut olayda

kullanılan ifadenin bütünlüğü değerlendirildiğinde yöneltildiği kişi ile ilgili olarak duraksamaya yer olmayacak şekilde bir kesinlik varsa mağdurun belirli olduğu sonucuna varılacaktır.

Suçunun kamu görevlisine karşı işlendiğinin kabulü için bir kamu görevlisinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikteki fiilin, kişinin görevinden dolayı işlenmesi gerekmektedir. Fiilin, görevle illiyet bağı taşıması şarttır.

Fiille kamu görevlisinin veya toplumun sahip olduğu değer, düşünce ve duyguları sarsıcı fiil veya sıfatlar isnat veya izafe edilmelidir. Ne tür hareketlerin şeref ve itibarı ihlal edici olduğu, toplumda hâkim olan ortalama düşünüş ve anlayışa göre belirlenmelidir, bunu tayinde ölçü bireyin özel duyarlılığı değildir, bu itibarla basit bir saygısızlık hakaret ve sövme olarak nitelendirilemez (doktrindeki bir esere atıf).

Manevi unsur genel kasttır. Mağdurun sıfatı bilinerek hareket edilmelidir. Saikin siyasi olması şart değildir.

Bir hukuka uygunluk sebebi varsa, tipik eylemin suç teşkil etmeyeceğinde şüphe yoktur. Hukuka uygunluk sebepleri TCK'nın 24... . maddelerinde düzenlenmiştir. Hakkın kullanılması da 26. maddede bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiş ve hakkını kullanan kimseye ceza verilemeyeceği açıkça vurgulanmıştır (TCK madde 26/1).

Düşünceyi açıklama özgürlüğü temel insan haklarından biri olarak; Anayasa'nın 26, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 19 ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 10/1. maddelerinde en üst düzeyde güvence altına alınmıştır.

Hakaret suçlarının yapısı ve niteliği itibarıyla, hukuka uygunluk sebebi olarak düşünce ve düşünceyi açıklama hakkı gündeme gelecektir. Bu bağlamda fiil tipe uysa ve kasten işlense de düşünceyi açıklama özgürlüğü kapsamında kalmakta ise hukuka uygun olması nedeniyle suç teşkil etmeyecektir.

Doğal haklardan kabul edilen ifade hürriyeti, çoğulcu demokrasilerde, vazgeçilemez ve devredilemez bir niteliğe sahiptir. Doktrinde değişik tanımlara rastlanmakla birlikte, genel bir kabulle ifade/düşünce hürriyeti, insanın özgürce fikirler edinebilme, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmama, bunları meşru yöntemlerle dışa vurabilme imkân ve özgürlüğüdür. Demokrasinin olmazsa olmaz şartlarından olan ifade hürriyeti, birçok hak ve özgürlüğün temeli, kişisel ve toplumsal gelişmenin de kaynağıdır.

İşte bu özelliğinden dolayı ifade hürriyeti, temel hak ve hürriyetler kapsamında değerlendirilerek, birçok uluslararası belgeye konu olmuş, T.C. Anayasası’nda da ayrıntılı düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Anılan düzenlemeler şöyledir:

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin

19. maddesinde; "Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, karışmasız görüş edinme ve herhangi bir yoldan ve hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve

yayma özgürlüğünü içerir.",

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin;

10. maddesinin 1. fıkrasında; "Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir."

Hükümlerine yer verilmiş,

Anayasa'nın;

25. maddesinde "Düşünce ve kanaat hürriyeti" başlığı altında; "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne amaçla olursa olsun kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.",

26. maddesinde ise, İHAS'ın 10. maddesinin 1. fıkrasındaki düzenlemeye benzer şekilde; "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.",

Bu hükümlerin yanı sıra mutlak haklardan olmayan ifade hürriyetinin sınırsız bir koruma sağlamadığı görülmektedir. Uluslararası ve ulusal hukukta bu hakkın sınırlandırılabilme ilkeleri de;

İHAS'ın;

10. maddesinin 2. fıkrası; "Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, gerekli tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, nizamın sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlâkın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı merasime, koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanabilir.",

17. maddesi; "Bu sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz."

Anayasa'nın 2. maddesi; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.",

13. maddesi; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.",

14. maddesi;

"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir",

26. maddesinin 2. ve devamı fıkraları ise;

"Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

Şeklinde belirlenmiştir:

Şu hâle göre, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, temel ve doğal insan hakları arasında yer alır. Esas itibarıyla ifade özgürlüğü, demokrasinin, çoğulculuk ve açık fikirlilik temelli demokratik toplumun mayasıdır. Bu nedenledir ki, "İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur. İfade özgürlüğü, 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen 'haber' ve 'düşünceler' için değil, ama ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz. Bu demektir ki, başka şeyler bir yana, bu alanda getirilen her 'formalite', 'koşul', 'yasak' ve 'ceza', izlenen meşru amaçla orantılı olmalıdır." (AİHM'nin 07/12/1976 tarihli Birleşik Krallık aleyhine verilen kararı).

Bununla birlikte, kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, gerekli tedbirler niteliğinde olarak, hakkın özüne dokunmayan, tahdidi olarak belirlenmiş anayasal ve yasal sebeplerle sınırlanabilir. Hiç şüphesiz aslolan özgürlüktür. Sınırlama ise istisna.

Zikredilen bağlayıcı temel metinler ile AYM ve İHAM'ın istikrar kazanmış içtihadları ışığında konu değerlendirildiğinde mes'elenin özünün, birbiriyle çatışan iki hak arasında adil bir denge kurmaktan ibaret olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesinin esaslı koşullardan biri demokratik toplumun inşasıdır. Demokratik toplum, çoğulculuk ve açık fikirlilik sütunları üzerine kurulur. Bu hedefe ulaşmanın en temel unsurunun da ifade özgürlüğü olduğunda şüphe yoktur. Açıklanan düşüncenin hukuk düzeninin koruduğu bir başka değere/hakka müdahale oluşturmadığı sürece bir müdahaleyle karşılaşmayacağı bellidir. Sorun, bir başka hakla çatıştığında, kişilerin huzur ve sükunu, toplum barışı ve kamu düzeni gibi himayesi gereken umdelere bir tehdit/saldırı oluşturduğunda ortaya çıkan gerilimdedir.

Bu durumda korumaya değer ifadenin öncelikle, demokratik toplumdan beklenen hoşgörü ve toleransı hak eder bir amaca hizmet etmesi, aktüel bir toplumsal tartışmaya ya da kişinin kendisini gerçekleştirmesine katkı sunması beklenir. İşte hukukun himayesinde olan; "sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da ilgilenmeye değmez görülenler için değil, ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin" bu nev'iden olması gerekir. Yoksa kişisel ya da sosyolojik olarak demokratik topluma hiç bir katkısı olmayan, iftira, küfür, onur, şeref ve saygınlığı zedeleyici söz ve beyanlar, müstehcen içerikli söz, yazı, resim ve açıklamalar, savaş kışkırtıcılığı, hukuk düzenini cebir yoluyla değiştirmeye yönelen, nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve şiddet oluşturmaya yönelik özellikleriyle aslında demokratik toplum için de tehdit oluşturan ifadelerin hukuki koruma göremeyeceği söylenmelidir.

Müdahalenin demokratik toplum için zorunlu bir ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı tartışmaları bağlamında;

a. İfadeleri söyleyenin kim olduğu,

b. Kime karşı söylendiği,

c. Söylenen sözlerin değer yargısı mı yoksa olgu isnadı mı olduğu,

d. Muhatabın etkili yolla cevap verme imkanı olup olmadığı,

e. Kamuoyunu bilgilendirme değeri taşıyıp taşımadığı

f. Müdahalenin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki oluşturup oluşturmadığı gibi kriterler yanında,

g. İfadenin, güncel bir toplumsal tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı,

h. Kişinin kendini gerçekleştirmesine faydasının bulunup bulunmadığının da olaysal bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekir (AYM, B. No: 2017/29735, 17.3.2021; AYM, B. No: 2023/64287).

Yüksek Ceza Genel Kurulu, failin basın mensubu veya siyasetçi olması durumunda tolerans marjının daha geniş olduğunun (İHAM, Avusturya aleyhine, 20834/92, 01/07/1997), siyasetçilerin

eleştirilere özel kişilerden daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğinin (İHAM, Avusturya aleyhine, 9815/82, 08/07/1986), hükümet politikaları için yapılan eleştiriler ve yorumların daha geniş bir korumayı hakettiğinin (İHAM, İspanya aleyhine verilen karar), romantik ve kalıplaşmış, korunan değerler bakımından ciddi tehlike/saldırı riski taşımadığı test edilmiş sloganların (İHAM, Türkiye aleyhine, no.23168/94 ve no.23927/94) demokratik toplumdan beklenen hoşgörü şemsiyesi altında kalması lazım geldiğinin bilincindedir.

Kamusal yetki kullanan görevlilerin, görevlerinin tarzı icrası nedeniyle maruz kaldıkları eleştiri ve ifadeler bakımından hoşgörü marjlarının, sivillere göre daha geniş olması beklenir. Zira bu tepkisel davranışlar çoğu kez icra olunan kamu görevinin fail üzerindeki müessir tesiri nedeniyle fevren icra olunan insani zaafların eseridir ve demokratik toplumlardan beklenen hoşgörü kapsamında değerlendirilmeyi hak eder. Kaldı ki, demokratik bir hukuk devletinde, kamu görevini üstlenenleri denetlemek, faaliyetlerini değerlendirmek ve eleştirmek de Anayasal bir haktır.

Eleştiri ise herhangi bir kişiyi, eseri, olayı veya konuyu enine, boyuna, derinlemesine her yönüyle incelemek, belli kriterlere göre ölçmek, değerlendirmek, doğru ve yanlış yanlarını sergilemek amacıyla ortaya konulan görüş ve düşüncelerdir. Genelde beğenmemek, kusur bulmak olarak kabul görmekte ise de, eleştirinin bir amacının da konuyu anlaşılır kılmak, sonuç çıkarmak ve toplumu yönlendirmek olduğunda kuşku yoktur.

Her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi, sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövme fiilini oluşturması gerekmektedir.

Fiilin, hukuka uygunluk denetimine tabi tutulması bağlamında, öncelikle ifadelerin bir olgu isnadı mı yoksa değer yargısı mı olduğu belirlenmelidir. Zira olgu isnadı kanıtlanabilir bir husus iken, bir değer yargısının kanıtlanmasının istenmesi dahi ifade özgürlüğüne müdahale sayılabilecektir. Yargılamaya konu olan ifadeler eğer bir değer yargısı içermekte ve somut bir olgu isnadından bahsedilemeyecekse, değer yargılarını destekleyecek yeterli bir altyapının mevcut olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Zira değer yargılarının dahi belli düzeyde olgusal temel içermesi gerekir. Öte yandan, hiçbir veriye dayanmayan ve hiçbir altyapısı bulunmayan bir değer yargısı ifade özgürlüğü sınırları dahilinde kabul edilemez. (İHAM'ın 12.07.2001 tarihli ve 29032/95 başvuru sayılı Slovakya aleyhine ve 06.10.2009 tarihli ve 27209/03 başvuru sayılı Polonya aleyhine verilen kararları).

Olgu isnadı içeren ifadeler konusunda ise en azından ilk bakışta güvenilir görünen delil sunulması aranmalıdır. Aksi halde iddiaların gerçekliğinin kanıtlanması zorunludur. (İHAM 18.02.2014 tarihli ve 43912/10 başvuru sayılı Romanya aleyhine verilen kararı)

Maamafih, bu ilkeler ışığında çatışan haklar arasında adil denge kurulurken, sosyolojik gerçekleri bağlamında olgusal temellere dayalı yeterli gerekçelerle değerlendirme yapma hususunda her ülkenin geniş bir takdir hakkı bulunduğunun, AYM ve İHAM'nin yetkisinin ikincil olduğunun da farkındadır.

Kültürel ve geleneksel değerlerine bağlı kalmaya çalışan Türk toplumu açısından hakaret suçları, sosyolojik değerler hiyerarşisinin üstlerinde yer verdiği onur ve saygınlığına saldırı teşkil etmesi nedeniyle ciddi sorunlar oluşturabilmektedir. Hatta bu saldırı muhatabın sadece onurunu kırıp iç huzurunu bozmakla da kalmamakta ne yazık ki onu suç işlemeye de sevk edebilmektedir. Nitekim hakaret etmek, Türk ceza hukuku uygulamasında öldürme ve yaralama suçları başta olmak üzere kasten işlenen suçlar yönünden haksız tahrik oluşturduğu için TCK'nın 29.maddesi kapsamında cezada indirim sebebi kabul edilegelmiştir. Hakaret edenin öldürülme, yaralanma gibi suçlara maruz kalabilmesi sosyolojik bir olgudur. Böyle olduğu içindir ki kanun vazıı, TCK'nın 125. maddesinde hakareti bir suç olarak düzenleyip hürriyeti bağlayıcı ceza ile yaptırıma bağlarken, suçu önlemek ve toplum düzenini korumayı da amaçlamaktadır.

Netice itibarıyla, tipik fiil kapsamında değerlendirilebilecek olsa da; her somut olay özelinde, mağdurun ve sanığın görev, sıfat ve konumları da nazara alınmak suretiyle TCK'nın 26/1. maddesine istinad eden, ifade özgürlüğü hakkı kapsamında bir hukuka uygunluk sebebinin bulunup bulunmadığı değerlendirmesi yapılmalı, sonucuna göre de, mağdurun şeref ve saygınlığını koruma hakkı ile sanığın ifade özgürlüğü hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerektiği gözetilmelidir.

B. Somut Olayda Hukuki Değerlendirme

Elazığ Belediye binasının arka tarafındaki boş arazide, sanığın da yönetim kurulu üyesi olduğu ... Derneğinin sponsorluğunda kahve ve çikolata festivali gerçekleştirilmek istenmiştir. Belediye zabıta memuru olan şikâyetçiler olay yerine giderek inceleme dışı sanıklar ve sanığa gerekli izin alınmadığından festivalin yapılamayacağını, saat 19.00'a kadar gerekli iznin alınmasını tebliğ etmişlerdir. Gün içerisinde zabıta ile inceleme dışı sanıklar ve sanık arasında tartışmalar yaşanmıştır. Nihayet çıkan tartışmada, inceleme dışı sanık ... müştekilere "Müsaade et, on dakika bekle." deyince zabıta memuru da beklediğini ifade etmesine rağmen sanığın şikâyetçilere hitaben "Eşek gibi bekleyeceksiniz..." dediği iddia ve kabul edilen, dosya içeriğine göre de bu kabulde bir isabetsizlik bulunmayan olayda:

Kişinin kendisini gerçekleştirmesine ya da aktüel bir toplumsal tartışmaya katkısı bulunmayan sarf edilen sözlerin; gerek genel lügât anlamı gerekse bağlamı, söylenme amacı, olayın meydana geldiği sosyal muhitte algılanan spesifik manası ya da tarzı icrası itibarıyla nezaket dışı, kaba, rahatsız edici hitap tarzı ve/veya ağır eleştiri olması nedeniyle demokratik toplumdan beklenen hoşgörü kapsamında değerlendirilmeleri mümkün görülmediğinden, doğrudan muhatabın onur, şeref ve saygınlığını rencide etmeye yönelen eylemin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunu tüm unsurları itibarıyla oluşturduğu kabul edilmelidir.

Bu itibarla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan beş Ceza Genel Kurulu Üyesi; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.

2.Basit yargılama usulünün uygulanması bakımından sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunup bulunmadığı sorunu;

A. İlgili Mevzuat ve Uyuşmazlık Konusuna İlişkin Açıklamalar

"Basit yargılama usulü" başlıklı CMK'nın 251. maddesi şöyledir;

"(1) Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir. 175 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca duruşma günü belirlendikten sonra basit yargılama usulü uygulanmaz.

(2) Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını iki hafta içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca, toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir.

(3) Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.

(4) Mahkemece, koşulları bulunması hâlinde; kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

(5) Hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçları belirtilir.

(6) Mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.

(7) Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz.

(8) Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz."

CMK'nın "Basit yargılama usulünde itiraz" başlıklı 252. maddesi ise şöyledir;

Madde 252 - (1) 251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.

(2) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetiyede bu husus yazılır. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.

(3) Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur.

(4) İtiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.

(5) İkinci fıkra uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Birinci fıkradaki itirazın, süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan tarafından yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosya, 268 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderilir. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereği için mahkemesine gönderir."

7188 sayılı Kanun'un teklif metninin genel gerekçesinde;

"...İyi ve etkin işleyen bir ceza adalet sisteminin oluşturulması, hukuk devletinin temel amaçlarından birisidir. Bu amacın gerçekleşmesi bakımından, toplumdaki uyuşmazlıkların en kısa sürede, en az masrafla, en etkili ve tarafları tatmin eder bir biçimde sonuçlandırmak için alternatif çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, adil yargılanma hakkı ihlal edilmeksizin basit ve hızlı yargılama usullerinin geliştirilmesi yönünde mevzuat değişiklikleri yapılmaktadır.

Kovuşturmanın mecburiliği ilkesine istisna oluşturan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, belirli bir ceza eşiğinin altında kalan suçlarda, mağdurun haklarının korunması ve tatminini sağladığı gibi failin eyleminin oluşturduğu haksızlık içeriği ile yüzleşmesine ve bunu telafi etmesine imkân sağlamaktadır. Hızlı ve maliyet-etkin çözümler üreten bu usuller özellikle ilk kez suç işleyenlere bir şans tanıyarak failin ceza muhakemesinin erken aşamalarında yeniden sosyalleşmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca geleneksel dava yollarına karşı geliştirilen alternatif yöntemler, yargı mercilerinin artan iş yükünün hafifletilmesi amacına da hizmet etmekte, daha karmaşık ve ağır suçlar için ihtiyaç duyulan zaman ve mali kaynağa tasarruf sağlamaktadır...",

Anılan Kanun'un teklif metninin 24. maddesine dair gerekçede de;

"...Ceza yargılaması sistemimizde tek bir yargılama usulü öngörülmüş olup ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından uygulanan yargılama usulü ile bir ay hapis cezası öngörülen suçlar için uygulanan yargılama usulü aynıdır. Başka bir ifadeyle, basit suçlarla ağır suçlar arasında bir ayrım yapılmadan duruşma açmak suretiyle aynı yargılama usulünün tüm prosedürlerinin uygulanması kabul edilmiştir. Bu durum ağır suçların yargılamasına daha az vakit ve emek ayrılmasına sebebiyet vermektedir.

Mukayeseli hukukta suçların önem derecesi, olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılmaması, tanık dinletmenin zorunlu olup olmaması gibi hususlar nazara alınarak farklı yargılama usullerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır...

...Artan iş yükü karşısında ceza yargılaması sistemimizde değişiklik yapılarak bazı suçlar yönünden alternatif yargılama usullerinin getirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Alternatif yargılama usullerinin getirilmesinin, yargılamayı hızlandıracağı, yargının iş yükünü hafifleteceği ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir..." açıklamalarına yer verilmiştir.

Ayrıntıları, CGK'nın 15.02.2023 tarihli ve 456-87 sayılı ilamında açıklandığı üzere; Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013).

Toplumdaki uyuşmazlıkların en kısa sürede, en az masrafla, en etkili ve tarafları tatmin eder bir biçimde sonuçlandırmak için alternatif çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, adil yargılanma hakkı ihlal edilmeksizin basit ve hızlı yargılama usullerinin geliştirilmesi yönünde ihdas edilmiş bir yöntem olarak basit yargılama usulü, genel hükümlere göre yürütülen soruşturma neticesinde düzenlenen iddianamenin asliye ceza mahkemesi tarafından kabul edilmesinden sonra, CMK'nın 175. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca duruşma günü belirlenmesinden önce ve sanığın üzerine atılı suçun kanunda öngörülen yaptırımının adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi durumunda mahkemenin takdirine bağlı olarak uygulanan, uygulanması hâlinde mahkemece iddianamenin sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmelerinin istendiği, aynı zamanda mahkemenin bu süre içerisinde toplanması gereken belgeleri, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep ettiği, neticesinde mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, TCK'nın 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle CMK'nın 223. maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilen ve sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde sonuç cezadan dörtte bir oranında indirim yapılan alternatif bir çözüm yöntemidir.

Basit yargılama usulünün uygulanabilirliğine ilişkin temel ölçütlere CMK'nın 251. maddesinde yer verilmiştir. Bunlardan bazıları suçun vasfına ilişkin objektif ölçütler iken, bazıları sanığın şahsına ait kusurluluğu etkileyen hâller, diğer bir kısmı ise yargılama makamının değerlendirmesi ve takdirine bağlı ölçütlerdir. Maddenin bir, yedi ve sekizinci fıkralarında basit yargılama usulünün uygulanacağı suçlara dair objektif sınırlar çizilmiştir. Buna göre basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için;

a- İddianamenin kabulü ile birlikte kovuşturma evresine geçilmesi ve fakat CMK'nın 175. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca duruşma gününün belirlenmemiş olması (f.1),

b- İddianameye konu suçun;

1- Yargılamasının asliye ceza mahkemesince yapılıyor olması (f.1),

2- Adli para cezası ve/veya üst sınırı iki yıl ya da daha az süreli hapis cezası ile cezalandırılması (f.1),

3- Soruşturulması veya kovuşturulmasının izne ya da talebe bağlı olmaması (f.7),

4- Basit yargılama usulü kapsamına girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olmaması (f.8)

Şeklindeki objektif şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Ayrıca mezkûr maddenin yedinci fıkrasında ise yaş küçüklüğü ile akıl hastalığı hâllerinde basit yargılama usulünün uygulanması kabul edilmemiştir. Kusurluluğu etkileyen bu hâllerde, faillerin özel durumları sebebiyle delillerin duruşmada tartışılmasının ve taraf beyanlarının bizzat hâkim

tarafından alınmasının gerekli görüldüğü gerekçesiyle basit yargılama usulünün uygulanamayacağı düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere, basit yargılama usulü, çelişmeli yargılamanın en güçlü ve fonksiyonel faaliyeti olan duruşmayı gerekli görmemektedir. Fakat uygulanması, sanığın itiraz etmemesi şeklinde gerçekleşen zımni rızasına ve mahkemenin takdirine bağlanmıştır.

CMK'nın 252. maddesi uyarınca itirazda bulunması üzerine duruşma açılarak yargılamaya devam edilmesi gerekmektedir. CMK'nın 251/1. maddesindeki adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlı olarak basit yargılama usulünün uygulanabilmesine ilişkin düzenlemede, mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda yer verilen sulh ceza hâkiminin ceza kararnamesine dair hükümlerin aksine, mahkûmiyete konu netice ceza değil, suç tipine ilişkin normda belirtilen soyut yaptırım esas alınmıştır.

Basit yargılama usulünün objektif uygulanma şartlarından olan, müsnet suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırının iki yıl veya daha az süreli hapis cezası olması gereğinin, iş bu suçun temel/basit şekline göre mi belirleneceği, nitelikli hâllerin bu sınırlamaya dahil olup olmayacakları mes'elesine gelince;

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun sisteminde, suçun temel şekline göre cezanın artırılmasını veya azaltılmasını gerektiren hususlara "ağırlaştırıcı sebepler" ve "hafifletici sebepler" denilmekte iken 5237 sayılı TCK'da, suçun temel şekline göre cezanın artırılmasını veya azaltılmasını gerektiren nedenler nitelikli hâl olarak düzenlenmiştir. Bunun sonucu olarak da nitelikli hâller yalnızca daha ağır cezayı veya cezada artırımı gerektirmemekte, kanunda daha az cezayı gerektiren nitelikli hâller de yer almaktadır (doktrindeki eserlere atıf).

TCK'nın bazı maddelerinde suçun nitelikli hâli için, bağımsız yaptırım öngörülmüş iken (örneğin; 94/2-3, 105/1-son, 106/2, 109/2, 149/1. maddeleri), bazı maddelerinde suçun temel şekli için belirlenen cezanın belli oranlarda artırılması yöntemi tercih edilmiş (örneğin; 86/3, 102/3, 103/3-4, 105/2, 109/3, 158/3. maddeleri), bazılarında ise suçun nitelikli hâlleri için hem bağımsız bir ceza öngörülmüş (örneğin; 109/2. maddesi), hem de aynı maddenin müteakip fıkralarında yer alan nitelikli hâller için cezanın belirli bir oranda artırılması esası kabul edilmiştir (örneğin; 109/3. maddesi).

Kanunda, suçun nitelikli hâlleri için bazı maddelerde bağımsız bir ceza öngörülmesi, bazılarında ise cezanın belirli bir oranda artırılması esasının kabulü, sistematik olmayıp uygulamada birtakım zorluklara neden olsa da, bu tercih bütünüyle kanun koyucunun takdirindedir. Bununla birlikte bu takdir, kanunda cezanın belirli bir oranda artırılmasının öngörüldüğü hâllerin nitelikli hâl olmayıp ağırlaştırıcı neden olduğu anlamına da gelmemektedir.

Kanun koyucu, TCK'da, özel hükümlerin yanı sıra genel hükümlerde de suçun nitelikli hâllerine ilişkin düzenlemeler yapmış, bu bağlamda TCK'nın "Soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanması" başlıklı 15. maddesi; "Miktarının soruşturma koşulu oluşturduğu hallerde ceza, soruşturma evresinde ileri sürülen kanuni ağırlaştırıcı nedenlerin aşağı sınırı ve kanuni hafifletici nedenlerin yukarı sınırı göz önünde bulundurularak hesaplanır." şeklindeki düzenleme ile

soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanmasında kanuni ağırlaştırıcı nedenlerin aşağı sınırı ve kanuni hafifletici nedenlerin yukarı sınırı göz önünde bulundurularak hesaplanacağı hususu açık bir şekilde düzenlenmiştir.

TCK'nın 66. maddesinin 3. fıkrasındaki; "Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de göz önünde bulundurulur." düzenleme ile ister bağımsız bir yaptırım öngörülmüş olsun isterse belirli bir oranda artırım yapılması yöntemi tercih edilmiş olsun, dava zamanaşımı süresinin daha ağır cezayı gerektiren tüm nitelikli hâller göz önüne alınarak belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Suçun nitelikli hâllerinin dikkate alınmayacağına ilişkin açık bir düzenlemenin yer aldığı 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un "Mahkemenin görevinin belirlenmesi" başlıklı 14. maddesi ise; "Mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlaştırıcı veya hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırı göz önünde bulundurulur." şeklinde düzenlenmiştir.

Ceza mevzuatımızdaki pek çok düzenlemenin uygulanmasında, suçun nitelikli hâli nedeniyle cezanın artırılması veya indirilmesine dair hükümlerin dikkate alınıp alınmayacağı hususunda kanuni belirlemede bulunulmamıştır. Kanun koyucu, basit yargılama usulünün kapsamını belirlerken soyut cezadan hareket ederek suçun adli para cezası ve/veya üst sınırı iki yıl ya da daha az süreli hapis cezasıyla cezalandırılması şartını aramıştır. CMK'nın 251/1. maddesinde basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemede yer alan üst sınırı iki yıl yada daha az süreli hapis cezasının tespitinde suçun nitelikli hâllerinin dikkate alınması gerektiğine dair TCK'nın 66/3. maddesinde olduğu gibi bir düzenleme yapılmamış ise de dikkate alınmayacağına dair 5235 sayılı Kanun'un 14. maddesindeki gibi aksi yönde bir düzenlemeye de yer verilmemiştir.

Basit yargılama usulünün uygulanma koşullarının belirlenmesinde suçun nitelikli hâlinin dikkate alınıp alınmayacağı sorununun çözümü için kurumun hukuki niteliği, maddenin lafzı, gerekçesi, CMK sistematiğindeki yeri, düzenleniş amacı gibi hususlar değerlendirilerek neticeye ulaşılmalıdır.

7188 sayılı Kanun'un genel gerekçesi ile mezkûr maddenin gerekçesinde bu usulün amacı; basit suçlarla ağır suçlar arasında bir ayrım yapılması, belirli bir yaptırım ağırlığına kadar olan suçlar bakımından kovuşturma evresinde duruşma açmaksızın dosya üzerinden yargılamanın tamamlanabilmesine olanak tanınması, bu şekilde ağır suçların yargılanmasına daha fazla vakit ve emek ayrılmasına imkân sağlanması ve yargılamanın hızlandırılması ile yargının iş yükünün azaltılması şeklinde ifade edilmiştir.

Yine madde gerekçesinde mukayeseli hukukta, suçların önem derecesi, olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılmaması, tanık dinlemenin zorunlu olup olmaması gibi hususlar nazara alınarak farklı yargılama usullerine ilişkin düzenlemelere yer verildiği belirtilmektedir. Kanun koyucunun basit yargılama usulü kapsamına aldığı suçları, diğerlerine nazaran daha hafif nitelikte gördüğü anlaşılmaktadır. Bu nedenle daha hızlı bir yargılamaya tabi kılınmalarının yanında bu suçların faillerinin ceza indirimi almaları da uygun görülmüştür.

Ceza yargılamasının temelini; iddia (tez) ve savunmanın (antitez) eşit şartlarda ortaya konup tartışılmasına, ikame olunan delillerin özgürce değerlendirilip sorgulanmasına, böylece yargılama makamınca oluşturulacak senteze (hükme) ulaşılmasına imkan sağlayan aleni duruşma oluşturur. Kural olarak duruşmasız yargılama olmaz. CMK'nın 251. maddesinde düzenlenen basit yargılama usulü, yukarıda yer verilen madde gerekçesindeki mülahazalarla bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır.

Kanuni bir düzenleme bulunmamakla birlikte, basit yargılama usulüne ilişkin normun (CMK madde 251) istisnai bir nitelik arz etmesi ve istisnai normların geniş yorumlanmaması zorunluluğu nazara alındığında, basit yargılama usulünün uygulanma koşullarının belirlenmesinde iki yıllık tavan cezanın suçun temel ve nitelikli şekline göre tespit edilmesi, nitelikli hâlin şartları tekevvün ettiğinden uygulanması hâlinde tavan cezanın iki yılın üzerinde bir cezaya tekabül etmesi durumunda yargılamanın genel hükümlere göre yapılması gerekir.

B. Hukuki Nitelendirme

Sanık hakkında, Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığının 17.01.2019 tarihli ve 427-319 sayılı iddianamesi ile TCK'nın 125/1-3(a)-4, 43/2 ve 53. maddeleri uyarınca cezalandırılması istemiyle kamu davası açıldığı, Elazığ Asliye Ceza Mahkemesince 31.10.2019 tarih ve 87-1353 sayı ile TCK'nın 125/1-3(a)-4, 43, 62... /2-4. maddeleri uyarınca 8.840 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve taksitlendirmeye karar verildiği, hükmün sanık müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesince 09.12.2019 tarih ve 158-148 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddedildiği, bu kararın da sanık müdafii tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Ceza Dairesince 01.10.2024 tarih ve 35627-11531 sayı ile hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığından bahisle bozulmasına hükmedildiği anlaşılan dosyada;

CMK'nın 251. maddesinin birinci fıkrasındaki asliye ceza mahkemesince iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceğine ilişkin düzenlemede açıkça belirtildiği üzere basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için sanığa isnat edilen suç için kanunda öngörülen hapis cezasının üst sınırının iki yıl veya daha az süreli olması gerekmektedir.

Sanığın eylemine uyan kamu görevlisine karşı görevinden dolayı alenen hakaret suçu için TCK'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen temel hapis cezasının üst haddi iki yıl ise de, nitelikli hâllerin (TCK madde 125/3-a,4) tatbiki hâlinde tavan ceza iki yılın üzerine çıkabileceğinden basit yargılama usulünün uygulanamayacağı kabul edilmelidir.

Bu itibarla, basit yargılama usulünün uygulanması bakımından sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunmadığına karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan Ceza Genel Kurulu...;"Basit yargılama usulü; CMK'nın 251. maddesinde, nisbeten haksızlık muhtevası ve öngörülen yaptırımı hafif, karmaşık ve tartışmalı olmayan, prensip olarak mahkemece yeni bir araştırmayı da gerekli kılmayan suçlar için,

muhatabınca itiraz edilmediği/karşı çıkılmadığı hâllerde uygulanan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir.

Ceza yargılamasının temelini; iddia (tez) ve savunmanın (antitez) eşit şartlarda ortaya konup tartışılmasına, ikame olunan delillerin özgürce değerlendirilip sorgulanmasına, böylece yargılama makamınca oluşturulacak senteze (hükme) ulaşılmasına imkan sağlayan aleni duruşmanın oluşturduğunda, kural olarak duruşmasız yargılama olmayacağında ve CMK'nın 251. maddesinde düzenlenen basit yargılama usulünün, bu kuralın istisnasını oluşturduğunda şüphe yoktur.

Zikredilen istisnai usulle ilgili yukarıda yer verilen açıklamaların tekrarına lüzum görülmemiştir.

Ancak;

a. Basit yargılama usulünün uygulanmasında, suç için öngörülen cezanın üst sınırının iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi şartının; suçun temel şekline göre mi yoksa nitelikli hâlleri ile birlikte mi belirlenmesi gerektiğine ilişkin 'sınırlayıcı' bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır.

b. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir(CMK madde 251/3). Bir yargılama usulünü düzenleyen normun bu fıkrasının, doğrudan maddi ceza hukukuna dair bir hüküm va'zettiğinde münakaşaya mahal yoktur. Bu hâliyle düzenleme, hukuki mahiyeti itibarıyla karma bir özellik taşır. Yüksek Kurul da aynı görüştedir.(CGK 13.12.2023 tarih, 194-659 sayı)

c. Normun bu özelliği nedeniyle, kanunilik ilkesinin bir in'ikası olan 'lehe kanunun uygulanma zarureti' (Anayasa madde 38/1, TCK madde 7/2) ortaya çıkar. Nitekim Anayasa Mahkemesi de zikredilen ilke temelinde normun uygulanma alanını genişleten iptal kararları vermiştir. (AYM 26.5.20 20... -33, 14.1.20 21... /4 ve 5.11.20 24... -188 sayı),

d. Maddi ceza hukuku yönünden sanık lehine hüküm içeren normun, meşru amaçlarla ve ölçülü müdahalelerle/yöntemlerle bazı yargılama kurumları ile kanun yollarından müstesna tutulması başlı başına adil yargılanma hakkını ihlal etmez.(İHAM, Gürcistan aleyhine verilen karar) CMK'nın 251. maddesindeki düzenleme, zımni de olsa, ilgilinin rızasına/onamına bağlı, iddia makamı hariç tarafların yazılı beyanlarını ve delillerini sunmasına imkan sağlayan, mutlaka mahkûmiyet hükmünün verilmesinin şart koşulmadığı, gerekli görüldüğünde her aşamada genel hükümlere göre yargılamaya devam edilebilen bir usulü önermektedir.

Madde gerekçesinde de ifade olunduğu gibi, amaç; karmaşık olmayan basit ve açık/şekli suçlar için rızaya dayalı, bezdiricilikten azade bir kolaylığı tercih ederek, nitelikli, ağır ve karmaşık suç dosyalarına daha fazla zaman ayırmak, böylece yargılamaları makul sürede ve en az masrafla tamamlamaktır. Bu meşru bir amaç ve anayasal bir mecburiyettir.(Anayasa madde 141) Kaldı ki, duruşma yapılmaması, iddia makamının görüşü alınmayarak belli olçüde tolere edilmektedir.

e. Verilen karara itiraz etmek mümkündür.(CMK madde 252/1) İtiraz üzerine verilen hükümlere karşı da genel hükümler çerçevesinde kanun yolları açıktır. (252/5)

Şu hâle göre, mahkûmiyet hükmü kurulduğunda sanığa verilecek sonuç cezada dörtte bir oranında indirim imkanı tanıyan bir normun belirlenmesinde; aydınlatılmış onama dayanması,

mahkemece etkin ve dürüst bir denetim ile değerlendirme ve uygulama yapılması güvencelerinin sağlanması şartıyla iki yıllık tavan cezanın suçun temel şekline göre saptanması gerekir. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerinin aynı suç sayılacağı (TCK madde 43/1) ilkesi de gözetildiğinde, nitelikli hâlin tatbik imkanı ile cezanın iki yılın üzerine çıkması basit yargılama usulünün uygulanmasına engel değildir." düşüncesiyle,

Çoğunluk görüşüne katılmayan dört Ceza Genel Kurulu üyesi de; benzer gerekçelerle,

Karşı oy kullanmışlardır.

VI. KARAR

Açıklanan nedenlerle;

1- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının KABULÜNE,

2- Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 01.10.2024 tarihli ve 35627-11531 sayılı bozma kararının KALDIRILMASINA,

3- Dosyanın, uygulamanın denetlenmesi için Yargıtay 4. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 04.03.2026 tarihli müzakerede birinci uyuşmazlık konusu yönünden oy çokluğuyla, gündemden çekilmesine karar verilen ikinci uyuşmazlık konusu yönünden ise 11.03.2026 tarihli müzakerede oy çokluğuyla karar verildi.